

МОРОЗЮК Н. В.

к. е. н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД**

У статті досліджено методику формування стратегії диверсифікації економічної діяльності, обґрунтовано алгоритм її розробки та запропоновано методичні підходи до кожного її етапу з метою підвищення ефективності від її реалізації. Використано системний підхід наукового пізнання та такі методи: монографічний, аналізу та синтезу, порівняння та інші. В статті висвітлено основні етапи розробки стратегії диверсифікації економічної діяльності сільських громад від оцінки їх природно-ресурсного потенціалу до вибору найоптимальніших організаційних форм. В основу запропонованої методики було покладено активізацію внутрішнього потенціалу сільських громад та розвиток на локальних ринках збуту.

Ключові слова: сільські громади, диверсифікація, стратегія, методика.

МОРОЗЮК Н. В.

к. э. н., доцент

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

**МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ СТРАТЕГИИ
ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКИХ ОБЩИН**

В статье исследована методика формирования стратегии диверсификации экономической деятельности, обоснован алгоритм ее разработки и предложены методические подходы к каждому ее этапу с целью повышения эффективности от ее реализации. Использован системный подход научного познания и следующие методы: монографический, анализа и синтеза, сравнения и другие. В статье отражены основные этапы разработки стратегии диверсификации экономической деятельности сельских общин: от оценки их природно-ресурсного потенциала до выбора оптимальных организационных форм. В основу предложенной методики, было положено активизацию внутреннего потенциала сельских общин и развитие локальных рынков сбыта.

Ключевые слова: сельские общины, диверсификация, стратегия, методика.

MOROZIUK N. V.

candidate of economical sciences, associate professor

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

**METHODICAL APPROACHES TO STRATEGY FORMING OF DIVERSIFICATION OF
ECONOMIC ACTIVITY OF RURAL COMMUNITIES**

The purpose of article is research of technique of forming of strategy of diversification of economic activity, the algorithm of its development is reasonable and methodical approaches to each its stage. System approach of scientific knowledge and such methods as monographic, analysis and synthesis, abstract and logical modelling were used in the research. The main stages of strategy of diversification of economic activity of communities are described in article: from an assessment of their natural and resource potential to a choice of optimum organizational forms. In a basis of the offered technique, it was necessary activization of internal potential of agricultural communities and development of the local markets.

Keywords: rural communities, diversification, strategy, technique.

natmor@i.ua

Постановка проблеми. Монофункціональність економічної системи сільських територій України та її орієнтація лише на виробництво сільськогосподарської продукції не відповідають сучасним умовам. Обмеженість можливостей держави у фінансовому забезпеченні сталого розвитку громад вимагає від них пошуку шляхів активізації внутрішнього потенціалу та освоєння створення нових для них товарів та послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам диверсифікації економічної діяльності присвячені праці таких вчених, як Л. А. Бахчиванжи [1], Д. А. Комісаренко [2],

М. Д. Корінко [3], В. І. Ткачук [4], І. Л. Федун [5] та ін. Об'єктом цих досліджень, у переважній більшості, є підприємства (аграрні, малі промислові, фермерські господарства тощо), проте дане питання майже не розглядається з позиції розвитку територіальної громади та формування її самодостатності.

Постановка завдання. Дослідити методику формування стратегії диверсифікації економічної діяльності, обґрунтувати алгоритм її розробки та запропонувати методичні підходи до кожного етапу з метою підвищення ефективності від її реалізації.

Виклад основного матеріалу. Нами запропоновано алгоритм розробки стратегії диверсифікації економічної діяльності сільських громад, який передбачає такі етапи: оцінка природно-ресурсного потенціалу території; визначення набору товарів та послуг, які дозволяє виробляти місцевий ресурсний потенціал; вивчення можливостей залучення ресурсів ззовні; оцінка внутрішнього середовища громади та її зовнішнього оточення щодо попиту на місцеві товари та послуги, наявність конкурентів та ін.; вибір найоптимальніших для громади організаційних форм диверсифікації економічної діяльності (індивідуальне підприємництво, мале підприємство, створення філії великих підприємств тощо).

Оскільки природно-ресурсний потенціал є основою, базисом розвитку сільських громад, то вихідним етапом у розробці стратегії диверсифікації їх економічної діяльності повинна стати його оцінка. Її слід розпочинати з визначення обсягу наявних природних ресурсів у натуральних показниках. Важливим є порівняння рівня забезпеченості різними видами ресурсів з іншими територіями та регіонами. Це дозволить визначити особливості громади та в подальшому допоможе зайняти свою нішу на ринку.

Наприклад, економічна діяльність у більшості громад у центральній та південній частинах України, в яких до 80 % земельного фонду становлять сільськогосподарські угіддя, матиме аграрне спрямування. В той же час, західні та північні регіони, в яких у структурі земельних ресурсів подекуди досягають 50 %, розвиватимуть лісове господарство та пов'язані з ним виробництва, зелений туризм тощо.

Необхідність відновлення спеціалізації територій у виробництві товарів та послуг обумовлена не тільки відмінностями у природно-ресурсному забезпеченні регіонів нашої держави, а й історичними, соціально-економічними умовами їх розвитку. Врахування особливостей територіальної організації національного господарства не тільки допоможе громадам зайняти своє місце у загальнодержавному поділі праці, але й сприятиме полегшенню їх доступу до міжнародних ринків. Про ефективність даного підходу свідчить досвід Японії. В цій країні ще в 70-х рр. ХХ ст. почала реалізовуватися державна програма «Одне село – один продукт», якою передбачалося виробництво кожною громадою якогось унікального продукту, який не має аналогів у світі. На сьогодні цей досвід почали впроваджувати інші держави, переважно азіатські.

Визначаючи набір товарів та послуг, які може виробляти громада, важливо дослідити її внутрішнє середовище за такими основними напрямками: трудові ресурси, фінансові можливості та наявність необхідної інфраструктури. Вивчаючи структуру та склад трудових ресурсів необхідно звернути увагу на наявність працівників необхідної кваліфікації, а для видів діяльності, які передбачають підприємницьку діяльність, – відповідних амбітних ініціативних людей, які проживають безпосередньо у громаді. У разі відсутності таких фахівців необхідно розглянути можливість їх підготовки або залученні ззовні, надавши їм можливість постійно проживати у сільській місцевості (пошук доцільно проводити насамперед серед молоді).

Досліджуючи фінансові аспекти стратегії, доцільно оцінити матеріальний добробут жителів громади щодо можливості відкриття ними власної справи; розмір та структуру місцевого бюджету щодо підтримки місцевих підприємців. Інструментом, який сприятиме вирішенню проблем дефіциту грошових ресурсів у жителів громади, які бажають зайнятися підприємницькою діяльністю, може стати відродження на селі так званих кредитних спілок у їх традиційному класичному розуміння як неприбуткових організацій, метою яких є допомога своїм членам. Беручи позику в кредитних спілках селяни можуть самостійно

розпочати власну справу у багатьох видах діяльності, які не потребують великих капіталовкладень. Розглядати джерела зовнішніх ресурсів доцільно тоді, коли відсутні можливості самофінансування або коли відкриття підприємства потребує великих капіталовкладень (наприклад, видобуток корисних копалин).

У процесі формування стратегії диверсифікації більше значення має зовнішнє середовище прямого впливу, а саме конкуренти та потенційні споживачі продукції. Важливо оцінити галузь, яку громада планує розвивати на своїй території, її особливості та прибутковість, значення та роль продукції для національного господарства та споживачів. Також важливо вивчити уже діючі підприємства у регіоні, їх місце в економіці, ступінь монополізації ринку та можливості виходу на нього нових суб'єктів. У разі зростання у галузі, малим підприємствам не важко буде зайняти свою нішу на місцевому ринку. Якщо ситуація у галузі залишається без змін або погіршується, необхідний пошук конкурентних переваг.

Щодо потенційних споживачів, то як свідчить досвід розвинених країн, громадам доцільно орієнтуватися на локальні ринки, розмір яких коливається залежно від держави. Для України це межі сучасних адміністративно-територіальних районів. Як приклад, нами було оцінено потенціал агропродовольчого ринку. У процесі розрахунків було з'ясовано, що у разі самостійного виробництва середньою за розміром сільською громадою (для України 510 осіб) базового набору продовольчих товарів (м'ясних та молочних продуктів, овочів, фруктів тощо), їх збуту на території власного населеного пункту та найближчого міста, можна забезпечити надходження до 300 тис. грн. щомісяця. Навіть при рентабельності виробництва у 10 %, прибуток становить 30 тис. грн. Проте ці грошові ресурси можуть бути повністю залучені у соціально-економічний розвиток сільських територій, за таких організаційних форм диверсифікації, як індивідуальне підприємництво; створення малих підприємств, якими повністю чи частково володіють жителі громади. Відкриття у на території сільських громад філій великих компаній та створення нових видів продукції діючими підприємствами за існуючих в Україні умов господарювання очікуваного результату не дасть.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, запровадження в практику управління вищевикладеної методики формування стратегії диверсифікації економічної діяльності сприятиме більшій активізації внутрішнього ресурсного потенціалу сільських територій та більш ефективному його використанню. Це, в свою чергу, підвищить рівень життя сільського населення та стане запорукою відродження сільських населених пунктів.

Список використаних джерел

1. Диверсифікація діяльності та перспективи соціально-економічного розвитку аграрних підприємств / [Л.А. Бахчиванжи та ін.]. – 2013. – 92 с.
 2. Комісаренко Д.А. Розвиток малих підприємств на підставі диверсифікації діяльності : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Комісаренко Дмитро Анатолійович. – Луганськ, 2004. – 239 с.
 3. Корінько М.Д. Диверсифікація: теоретичні та методологічні основи / М.Д. Корінько. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2007. – 488 с.
 4. Ткачук В.І. Диверсифікація аграрного підприємництва / В.І. Ткачук. – Житомир : ЖНАЕУ, 2011. – 267 с.
 5. Федун І.Л. Диверсифікація інноваційного розвитку агропромислового виробництва України / І.Л. Федун // Наука й економіка : науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. – 2014. – № 1 (33). – С. 123–131.
-